

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2013

YEARBOOK

2013

ГОДИНА 4

VOLUME IV

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2013
YEARBOOK
2013

ГОДИНА 4

VOLUME IV

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот

проф. д-р Јованка Денкова

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Лилјана Колева Гудева
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Махмут Челик
Доц. д-р Ранко Младеноски
М-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

Проф. д-р Виолета Димова
Вонр. проф. Луси Караниколова
Доц. д-р Толе Белчев
Доц. д-р Билјана Ивановска
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Марија Леонтиќ
Доц. д-р Марија Кусевска
Доц. д-р Марија Кукубајска
Виш лектор м-р Снежана Кирова
М-р Весна Коцева

Главен уредник

Доц. д-р Билјана Ивановска

Одговорен уредник

Доц. д-р Нина Даскаловска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Доц. д-р Марија Кукубајска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph.D.
Prof. Blazo Boev, Ph.D.
Prof. Liljana Koleva – Gudeva, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Mahmut Chelik, Ph.D.
Ass. Prof. Ranko Mladenoski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M.Sc.

Editorial staff

Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Asoc. Prof. Lusi Karanikolova Ph.D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Leontic, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kusevska, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kukubajska Ph.D.
Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.

Editor in chief

Ass. Prof. Nina Daskalovska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska–Atanasovska
(Macedonian)
Ass. Prof. Marija Kukubajska, Ph.D.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Printing

„Vtori Avgust“ - Stip
Printing No 300

Address of editorial office

Goce Delcev University–Stip
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10A
PO box 201, 2000 Stip
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

д-р Билјана Ивановска д-р Јаготка Стрезовска СИНТАКСИЧКАТА СТРУКТУРА НА ГЛАГОЛИТЕ СО ПРИЗНАКОТ „ЕМОЦИОНАЛНОСТ“ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Бiljana Ivanovska, Ph.D. Jagotka Strezovska, Ph.D. THE SYNTACTIC STRUCTURE OF THE VERBS WITH THE FEATURE “EMOTIONALITY” IN THE CONTEMPORARY GERMAN AND MACEDONIAN LANGUAGE	7
д-р Билјана Ивановска д-р Нина Даскаловска ПРЕГЛЕД И КЛАСИФИКАЦИЈА НА ГЛАГОЛИТЕ ШТО ИСКАЖУВААТ ПСИХИЧКА СОСТОЈБА ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Бiljana Ivanovska, Ph.D. Nina Daskalovska, Ph.D. OVERVIEW AND CLASSIFICATION OF VERBS EXPRESSING PSYCHOLOGICAL STATE IN CONTEMPORARY GERMAN AND MACEDONIAN LANGUAGE	15
д-р Дејан Методијески Костадин Голаков КУРСЕВИТЕ ЗА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ КАКО ФАКТОР ЗА ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА ТУРИСТИЧКАТА СЕЗОНА Dejan Metodijeski, Ph.D. Kostadin Golakov FOREIGN LANGUAGE COURSES AS A FACTOR FOR PROLONGATION OF THE TOURIST SEASON	23
м-р Ева Ѓорѓиевска КОНЦЕПТОТ НА НАРАТИВЕН ИДЕНТИТЕТ КАЈ ПОЛ РИКЕР И НЕГОВАТА ПРИМЕНЛИВОСТ НА ДЕЛОТО НА МАРСЕЛ ПРУСТ Eva Gjorgjievсka, M.A. THE CONCEPT OF NARRATIVE IDENTITY IN PAUL RICOEUR AND ITS APPLICABILITY ON MARCEL PROUST’S WORK	29
доц. д-р Фадил Хоџа СУЛТАНИ ПОЕТИ ОД 16 ВЕК И НИВНАТА ПОЕЗИЈА Fadil Hodza, PhD SULTANS POETS IN THE XVI CENTURY AND THEIR POETRY	39
Ивана Митева ПРИЧИНИ ЗА КОРИСТЕЊЕ ТЕХНОЛОГИЈА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК Ivana Miteva REASONS FOR USING TECHNOLOGY IN THE ENGLISH LANGUAGE CLASSROOM	49

- м-р Јане Јованов**
ЛИНГВИСТИЧКИОТ РЕЛАТИВИЗАМ ПРЕКУ ПРЕГЛЕДОТ НА
ЕУФЕМИЗМИ И ПРИНЦИПИТЕ НА НОВОГОВОРОТ ВО „1984“
Jane Jovanov, M.A.
LINGUISTIC RELATIVISM THROUGH A REVIEW OF
EUPHEMISMS AND THE PRINCIPLES OF NEWSPEAK IN “1984” 55
- проф. д-р Блаже Китанов**
РАСКАЗИТЕ И ПАТОПИСИТЕ НА АЦО ШОПОВ
Ph.D Blaze Kitanov
STORIES AND TRAVELOGUE NOTES OF ACO SHOPOV 63
- д-р Ранко Младеноски**
ОДНОСОТ НА МАКЕДОНИСТИТЕ ОД 19 ВЕК
КОН АНТИЧКА МАКЕДОНИЈА
Ranko Mladenoski, Ph.D.
THE POSITION OF 19TH CENTURY
MACEDONIAN REFORMERS ON ANCIENT MACEDONIA 73
- д-р Марија Леонтиќ**
СЕМАНТИКАТА НА ТУРСКИОТ СУФИКС
-џи/-чи /-CI/ (-c1, -c1, -cu, -cū, -ç1, -ç1, -çu, -çü)
ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Leontic, Ph. D.
THE SEMANTICS OF THE TURKISH SUFFIX
-џи/-чи /-CI /(-c1,-c1,-cu,-cū,-ç1,-ç1,-çu,-çü)
IN THE TURKISH AND IN THE MACEDONIAN LANGUAGE 83
- д-р Луси Караниколова-Чочоровска**
ЗА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РОМАНОТ
„ЗОНА ЗАМФИРОВА“ ОД СТЕВАН СРЕМАЦ
Lusi Karanikolova-Chochorovska, Phd
ON THE TRADITION AND MENTALITY IN THE NOVEL
„ZONA ZAMFIROVA“ BY STEVAN SREMAC 93
- доц. д-р Махмут Челик**
ЖИВОТНОТО ДЕЛО НА ШУКРИ РАМО (1918-1988)
Mahmut Celik, PhD
THE LIFEWORK OF THE WRITER SHUKRI RAMO 103
- м-р Марија Крстева**
ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА ДЕНЕС – ДАЛИ „ЛОКАЛНОТО“ Е НОВОТО „ГЛОБАЛНО“?
Marija Krteva, MA
IS THE “LOCAL” THE NEW “GLOBAL”? 109
- д-р Марија Кусевска**
СТЕКНУВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА
Marija Kusevska, PhD
DEVELOPING PRAGMATIC COMPETENCE 113

м-р Марија Тодорова м-р Весна Коцева АНКЕТАТА КАКО МЕТОД ЗА НАУЧНО ИСТРАЖУВАЊЕ Marija Todorova, M.A. Vesna Koceva, M.A. SURVEY AS A SCIENTIFIC RESEARCH METHOD	121
Моника Ценова УПОТРЕБАТА НА КОНЦЕПТУАЛНАТА МЕТАФОРА КАКО ПРОМОТОР НА ВЕСТИ ВО НАСЛОВИТЕ НА МАКЕДОНСКИТЕ И АМЕРИКАНСКИТЕ ВЕСНИЦИ Monika Cenova THE USE OF CONCEPTUAL METAPHOR AS A NEWS STORY PROMOTER IN MACEDONIAN AND AMERICAN NEWSPAPER HEADLINES	131
м-р Надица Маркоска ЛЕКСИКАТА ВО ФУДБАЛОТ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК Nadica Markoska, M.A. FOOTBALL LEXICON OF ITALIAN LANGUAGE	139
м-р Наталија Поп Зариева ФИКЦИЈА ИЛИ РЕАЛНОСТ: ПОПУЛАРНАТА КУЛТУРА НА 21 ВЕК И ПОСТМОДЕРНАТА ЛИТЕРАТУРА Natalija Pop Zarieva, M.A. FICTION OR REALITY: POPULAR CULTURE OF 21 st CENTURY AND POSTMODERN LITERATURE	149
д-р Нина Даскаловска д-р Билјана Ивановска РАЗВИВАЊЕ НА ВЕШТИНИТЕ НА ЧИТАЊЕ Nina Daskalovska, Ph.D. Biljana Ivanovska, Ph.D. DEVELOPING READING SKILLS	155
доц. д-р Марија Емилија Кукубајска Фросина Јованова ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНА СПОРЕДБА: АМЕРИКАНСКАТА БИТ КУЛТУРА СОЦИЈАЛНО АКТИВИРАНА ОД ПОСТМОДЕРНИЗМОТ Marija Emilija Kukubajska, PhD Frosina Jovanova INTERDISCIPLINARY COMPARISON: THE AMERICAN BEAT CULTURE SOCIAALLY ACTIVATED BY POST-MODERNISM	161
проф. д-р Виолета Димова Габриела Николовска ЕТИЧКИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО БАЈКИТЕ ОД БРАЌАТА ГРИМ Violeta Dimova, Ph.D. Gabriela Nikolovska ETHICAL VALUES IN THE GRIMM BROTHERS' FAIRY TALES	173

- проф. д-р Димова Виолета**
Гордана Николовска
ВТОР СТРАНСКИ ЈАЗИК ВО СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ – АСПЕКТИ И
УСЛОВИ ЗА НЕГОВО ИЗУЧУВАЊЕ
Ph.D. Dimova Violeta
Gordana Nikolovska
SECOND FOREIGN LANGUAGE IN CONTEMPORARY EDUCATION:
ASPECTS AND CONDITIONS FOR ITS ACQUISITION 179
- м-р Драгана Кузмановска**
м-р Биљана Петковска
Весна Ничева
УСПЕШЕН ТРАНСФЕР НА ПОГОВОРКИТЕ И
ПОСЛОВИЦИТЕ ОД ЕДЕН ВО ДРУГ ЈАЗИК
M.A. Dragana Kuzmanovska
M.A. Biljana Petkovska
Vesna Nicheva
SUCCESSFUL TRANSFER OF PROVERBS AND SAYINGS
FROM ONE LANGUAGE INTO ANOTHER 183
- м-р Јована Караникиќ**
ИМИЊАТА ОД СТРАНСКО ПОТЕКЛО КАКО КУЛТУРНИ РЕФЕРЕНЦИ ПРИ
ПРЕВОД НА КНИЖЕВНИ ТЕКСТОВИ
Jovana Karanikik, MA
THE NAMES OF FOREIGN ORIGIN AS CULTURAL REFERENCES IN THE
TRANSLATION OF LITERARY TEXTS 191
- м-р Снежана Кирова**
КАКОВ НАСТАВНИК ВСУШНОСТ САКАМЕ
Snezana Kirova
WHAT KIND OF A TEACHER DO WE ACTUALLY WANT 201
- м-р Татјана Уланска**
м-р Весна Коцева
ПРОФИЛОТ НА ИДНИОТ ПРЕВЕДУВАЧ И ТОЛКУВАЧ ВО ПРЕСРЕТ
НА ВЛЕЗОТ НА МАКЕДОНИЈА ВО ЕУ
Tatjana Ulanska, M.A.
Vesna Koceva, M.A.
THE PROFILE OF THE FUTURE TRANSLATOR AND INTERPRETER
IN THE ACCESSION PROCESS OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA
IN THE EUROPEAN UNION 207

Прегледен труд
Review paper

ОДНОСОТ НА МАКЕДОНИСТИТЕ ОД 19 ВЕК КОН АНТИЧКА МАКЕДОНИЈА

д-р Ранко Младеноски¹

Апстракт

Трудот е преглед на пишувањата и тврдењата на македонистите од 19 век за постоење на жива врска меѓу античките Македонци и денешните (тогашните) Македонци. Ваквата теза се појавува поради голем број фактори што се елаборирани во текстот, но таа и денес е актуелна во македонската културна сфера и доаѓа од голем број познати и признати историчари. Главната причина, но и цел на застапувањето на ваквата идеја кај македонистите од 19 век се согледува во неопходноста од враќањето кон славното минато за да се поттикне борбениот дух на Македонците во 19 век во напорите за создавање на своја самостојна држава. Покрај тоа, во овој труд се коригира некоректниот и омаловажувачки однос на некои наши (книжевни) историчари кон големото и значајно дело на македонистите од 19 век.

Клучни зборови: *антички Македонци, словенство, Александар Македонски, Македонија, културен идентитет.*

THE POSITION OF 19TH CENTURY MACEDONIAN REFORMERS ON ANCIENT MACEDONIA

Ranko Mladenoski, Ph.D.²

Abstract: This paper is a survey of 19th century Macedonian reformers' writings and claims about the existence of a living link between ancient and today's Macedonians. This thesis appears because of a number of factors that are elaborated in the text, but it is also popular in the Macedonian cultural sphere today and comes from many famous and renowned historians. The main reason and purpose of advocating such an idea by the 19th century Macedonian reformers comes from the necessity of returning to the glorious past in order to encourage the fighting spirit of the Macedonians in the 19th century in an effort to create their own independent state. In addition, this paper amends the incorrect and disrespectful attitude of some of our (literary) historians towards the great and important work of the 19th century Macedonian reformers.

¹) Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

²) Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip.

Key words: *ancient Macedonians, Slavs, Alexander of Macedon, Macedonia, cultural identity.*

1. Вовед

Една од карактеристичните и доминантните теми од македонската писменост во таканаречениот „преродбенски“ 19 век е словенското потекло на античките Македонци, а во тие рамки и на Александар III Македонски – практика која продолжува да се појавува и во првите децении на 20 век. Безмалку сите македонски културни дејци од 19 век коишто го споменуваат најславниот антички македонски крал се декларираат како потомци на античките Македонци коишто, според нивните тогашни сфаќања, биле Словени, но истовремено и најстар народ што се доселил на Балканскиот Полуостров. Факторите коишто влијаеле врз ваквите ставови на нашите културни дејци од 19 век се многубројни и од различна природа, но останува мошне значајниот факт дека сите тие дејци се едногласни во тврдењето оти античките Македонци биле Словени и дека денешните Македонци се потомци на античките Македонци како најстар народ доселен на Балканскиот Полуостров.

Меѓу позначајните фактори кои придонеле за ваквите ставови на македонистите од 19 век во прв ред е дотогашната историска и историографска практика за ширење и актуелизирање на таквата теза и тоа во пошироки балкански и словенски рамки. Како мошне значаен фактор во оваа смисла треба да се спомене и неопходната потреба од навраќање кон славното минато и кон славните предци на овие македонски простори што требало да биде поттик за воздигнување на борбениот и револуционерниот дух кај македонскиот народ во борбата за слобода и за создавање на своја автономна држава. Општопозната е ваквата потрага по далечните корени од славните и храбри предци во периоди кога народот чувствува дека е загрозен неговиот национален идентитет што, пак, од своја страна претставува поттик за акција. Во таа смисла, се разбира, ваквите идеолошки пројави кај македонскиот народ во 19 век не се никаков исклучок. Тоа е така затоа што македонскиот идентитет во 19 век е загрозен од неколку аспекти – Македонија се наоѓа под петвековно османлиско ропство, а сè повеќе и повеќе земаат замав српската, грчката и бугарската пропаганда кои задираат директно во националниот идентитет на македонскиот народ, но тие пропаганди задираат и во територијалниот интегритет на Македонија како географска и етнографска целина во рамките на Османлиската Империја. Загрозени се, значи, основните составни елементи на македонскиот национален колектив како што се македонската етничка припадност, македонскиот јазик, обичаите, културата, територијата, па како реакција на тоа се појавува потрагата по и навраќањето кон древното и славно минато на македонскиот народ.

Сосема ирелевантни се тука дискусиите за историската автентичност или неавтентичност на таа теза за врските меѓу античките и денешните, односно тогашните (од 19 век) Македонци, зашто таквата национална идеологија бездруго ја извршила целта поради која и настанала – да го мотивира, да го поттикне и да го мобилизира македонскиот народ во борбата за слобода и за создавање на своја самостојна национална држава. На крајот на краиштата, инсистирањето на нашите Македонци од 19 век на древното потекло на својот народ претставува и една практична, но и сосема логична идеја затоа што на тој начин се воспоставува интерактивна врска меѓу две далечни епохи, меѓу две култури коишто, секако, имаат допирни точки во неколку сегменти – националното име, територијата, дел од обичаите, а според последните генетски истражувања и крвта.

2. Македонистите од 19 век vs античка Македонија

Античка Македонија не само што не била terra incognita за нашите културни дејци од 19 век, туку таа за нив претставува сакрален топос од кој тие црпеле огромна енергија за своите подвизи. Тоа го потврдуваат мошне честите споменувања на славното античко минато на македонската држава и на двајцата најзнаменити кралеви од тоа време – Филип II Македонски и Александар III Македонски. Но, да се поткрепиме со примери, како што вели Гане Тодоровски.

Да ја споменеме за почеток книгата „Претскажувањата на Голем Александар“ од Атанас Македонец објавена во 1845 година во Венеција. Во предговорот („Пролог на терцуманот“), Атанас Македонец ја поистоветува својата татковина Македонија со татковината на Александар Македонски („со тој големиот човек“): „И шчом ова ракописмо јет пресказање на Голем Александр и чинит мноугу голем збор за негојата мноугу милослива патрида Македониа, јас слугата на Христа од истата земја со тој големиот човек, сторив ниет, со помож на сфети Дух, да го прам терцуме и на јазиците што се зборуваат на мојата патрида“. (Македонец, 1996, 33).

Исто така, меѓу бројните Македонци од 19 век коишто зборуваат за античка Македонија е и јерејот Димитрија од Кривопаланечко кој некаде кон средината на векот, односно во 1848 година вели: „За моето назначување најмногу се заложил г-н Михаил Македонски, зашто сум роден Македонец и службата си ја терам по словенски. Од бога било пишано моето отечество Македонија да страда од Грците, па тие не ни даваат и денеска мир, иако сите знаат дека Македонија била постара држава и од нивното царство“. (Ристовски, 1995, 129).

И нашиот познат учител и собирач на народни умотворби Димитрија Миладинов го носел во себе истиот идеал како и другите многубројни

македонисти од 19 век. За ова сведочи Рајко Жинзифов³ кој пишува за полемиката на Д. Миладинов со некој Грк кој зборувал за тоа дека словенскиот, односно македонскиот јазик е „варварски јазик“. Во таа расправија „Димитрија ги посакал од Гркот не само сегашните Македонци, туку и древните, заедно со Филипа и Александра. Тој ги преобрнал и Хомера и Демостена и Страбона и едвај ли не ги пословенил во очите на Гркот и сегашните Елини“. (Тодоровски, 1990, 51). Од друга страна, и во Зборникот од браќата Миладиновци е објавено и едно предание за Александар Македонски.

Во една дописка од Охрид објавена во „Цареградски вестник“ од 3 март 1860 година среќаваме и еден ваков фрагмент: „Ова страна е Македонија и ако пригледаме природа, нрави, обичаи, характер на жители, нивен стан, нивна физиономија, из цело ште познаеме истите онија мужи кои во старо време составјале фаланги Александра Македонскаго“. (Конески, 1959, 80).

Во своите „Лични дела и спомени“ (Пловдив, 1906) Стефан Салганџиев ни оставил сведоштво за еден солунски учител, охриѓанец, кој некаде на крајот од 60-тите години на 19 век се изјаснувал како потомок на античките Македонци. Овој солунски учител тврдел: „Ја не сум ни Бугарин, ни Грк, ни Цинцарин; ја сум чист Макидонец, какви су били Вилип и Александри Македонски и Аризтотел вилозов“. (Конески, 1959, 49-50).

Во весникот „Македонија“ од 16 февруари 1871 година во статијата со наслов „По македонското прашање“ нашиот учебникар, национален деец и публицист Димитар Василев Македонски, полемизирајќи со бугарскиот културен деец Петко Р. Славејков, меѓу другото пишува: „Македонците не се изгубиле од лицето на земјата, како што си дозволуваат некои да велат, зашто, колку што знаеме ние, тие не згрешиле некогаш, па да зине земјата и да ги голтне“. (Ристовски, 1995, 131).

Ваквата античко-македонска идеолошка свест била присутна и меѓу „лозарите“. Во весникот „Македонија“ кој почнал да излегува во Русе на 21 октомври 1888 година и чиј уредник бил Коста Шахов, во една статија без наслов во бројот од 11 ноември 1888 година, авторот потпишан со иницијалите Г.К. меѓу другото пишува: „Денеска... секој Македонец, кога го спомнува Александар Македонски, вели: *’Ние сме го имале цар Александар Велики’*. Со тие зборови тој си наумува за блескавиот период и величието на Македонската држава. Александар Македонски стои пред лицето на Македонецот како национална гордост. Таа национална гордост денеска има за него интелектуално значење при односот за постигнување

³⁾ Во московскиот седмичник Ден, во броевите од 17.XI и 1.XII 1862 година, Рајко Жинзифов ги објавува своите сеќавања за браќата Димитрија и Константин Миладиновци под псевдонимот „Велешанин“.

на идејата за самостојност. Великата македонска држава во лицето на Александра ѝ има направено огромна полза на науката“ . (Ристовски, 1995, 136).

Како што наведува Блаже Ристовски, „и на едно тајно собрание на македонскиот ’кружок’ околу в. ’Македонија’ што се одржало на 19 јуни 1889 год. во хотелот ’Конкордија’ во Софија, на коешто присуствувале 12-13 истакнати македонски дејци од тоа време (К. Шахов, Д. Македонски, Г. Георгиев, Ив. Шумков, Ножаров, браќа Иванови, Ќузлиев, Мандушев и др.) во рамките на размислувањата за ’да се покрене една поширока дејност’, меѓу другото се зборувало и ’за Александар Македонски“ . (Ристовски, 1995, 136).

Во 1890 година во Софија беше формирана Младата македонска книжовна дружина чиј прв претседател е Коста Шахов. Во печатениот орган на оваа книжовна дружина наречен „Лоза“ во 1892 година, во првиот број, пишува дека „татковината на Македонците е Македонија и дека таа била ’отделно славјанско господарство на което миналото е покрито со блесък и особено во времето на Филипа и Александра Велики, но при нивните наследници отпаднало’...“ . (Ристовски, 1995, 136).

И востаниците од Кресненското востание од 1878 во својот акт насловен како Правила-Устав на Македонскиот востанички комитет се повикуваат на античка Македонија, односно на Александар Македонски: „Ние востанавме како поборници на слободата. Со нашата крв што ја пролеваме по планините и горите македонски ние служиме како Македонска војска на Александар Македонски за слободата со нашата девиза: ’Смрт или слобода“ . (Ристовски, 1995, 133).

Во овој контекст мошне интересни се содржините од актите произлезени од формирањето на Националното собрание и Привремената влада на Македонија во месноста Гремен-Теќе, Островска околија, во мај 1880 година како резултат на незадоволството на Македонците поради положбата на Македонија по Берлинскиот конгрес во 1878 година. Националното уставотворно собрание донело Протоколарно решение за формирање на Привремена влада на Македонија во кое, меѓу другото, се вели: „Од сите заинтересирани влади ќе се побара реставрација на Античка Македонија, ќе се упати и повик до сите љубители на слободата и од сите родољубиви мажи ќе се побараат благородни жртви“ . (Андоновски, 1995, 72; Сталев, 2001, 89).

Покрај Протоколот, Привремената влада на Македонија издала и Манифест (од 23 март 1881 година) до македонскиот народ со кој го повикува на востание за ослободување од вековниот јарем. Во овој Манифест чести се навраќањата и повикувањата на славата на античката македонска држава: „Нашата мила татковина Македонија некогаш била една од најславните земји. Македонскиот народ, исто така, удирајќи

ги првите темели на воената вештина, со своите победнички фаланги и Аристотеловата просвета, ги цивилизира човештвото и Азија. Но, таа некогаш толку славна наша татковина, денес е на прагот на својата пропаст поради нашите грешки и поради заборавот на нашето потекло... Наоѓајќи се во ваква немоќ и гледајќи ја целата расплакана нашата мила Македонија, нашата драга татковина Ве вика: вие, што сте верни мои деца, вие што по Аристотел и Александар Велики сте мои наследници, вие во чии жили тече македонска крв, не оставајте ме да умрам, туку помогнете ми... Македонци, сетете се на нашето потекло и немојте да го откажувате!“ (Андоновски, 1995, 74-75).

Меѓутоа, Александар Македонски и античка Македонија, како и тезата за нивното словенство (славјанство), доминантна место имаат и во делата на четворица наши културни дејци од 19 век – Ѓорѓија Пулевски, Исаија Мажовски, Марко Цепенков и Григор Прличев. Но, да ги погледнеме мошне интересните, а понекаде и мошне зачудувачките, толкувања на ваквата појава како сегмент од нашиот историски развој, и тоа од врвни македонски историчари, но и конкретно од книжевни историчари.

Ова често навраќање кон античкиот период на Македонија што се случува во 19 век Блаже Конески го согледува во еден поширок балкански контекст. „Тоа уверение впрочем – коментира Конески – не било измислено кај нас. Тоа било распространето пошироко, пренесувано од некои постари истории. Александра го среќаваме на пр. претставен како Словен кај дубровничкиот поет Иван Гундулиќ. Тоа му годело на словенското самочувство. Од истиот разлог и македонистите го земале за свој предок, со кого можеле да се гордеат... Карактеристично за буржоазните национални движења – будењето на ‘старата слава’, националниот романтизам – не можело да не им биде присушто и на македонистите. Кај Бугарите се во тој поглед особено интересни историските конструкции на Г.С. Раковски“ (Конески, 1959, 80).

Според Блаже Ристовски, врз оваа појава во македонскиот книжевен 19 век влијаело зародувањето на современата историска мисла на овие простори, усната народна традиција, европската наука што манифестативно ја култивираше свеста за античка Македонија со постепено, но забележително инклинирање кон претставите за „словенскиот карактер“ на нејзиното население, како и веќе создадените култови во митологијата. (Ристовски, 1995, 127-129).

Александар Донски, пак, потенцира дека поради „огромниот крвен и културен удел на античките Македонци во денешната македонска нација, воопшто не е чудно што голем број Македонци во поблиското минато себеси се декларирале како потомци на античките Македонци... Наспроти сите антимакедонски пропаганди, античко-македонското етничко потекло масовно било прифаќано од страна на Македонците во 19 и 20 век“ (Донски, 2002/2003, 217).

Ставовите на македонистите за словенството на античките Македонци Гане Тодоровски ги квалификува како „хипотетични, утописки занеси на дел од македонските преродбеници (Џинот, Георги Динков, Пулевски, Исаија Мажовски, Јован Гологанов и др.)“, но и како „фикс идеи“. (Тодоровски, 1990, 101-102). Покрај ова, Тодоровски вели дека станува збор за „екстреман национален занес и колективна национална утопија“ (Тодоровски, 1979, 8), како и за „колективна заблуда од која не беа поштедени ни најистакнатите имиња на народната преродба... И како прв грев на младоста на нашата нација и како грда самоизмама“. (Тодоровски, 1979, 32).

За Томислав Тодоровски, пак, таквите пројави во 19 век беа „илузионистичко тврдење и романтичарски занес“ (Тодоровски, 1972, 13-14), а за Мажовски и за Пулевски ќе додаде дека „тоа беа луѓе со скромни интелектуални можности“. (Тодоровски, 1972, 22).

Во идентичен стил, Кирил Пенушлиски зборува за „искривоколчен култ за историското минато“ (Пенушлиски, 2005, 25), како и (на пример) за „неука бесмислица на Ѓорѓија Пулевски дека царот Филип и царот Александар Македонски се Славјани“. (Пенушлиски, 2005, 26).

3. Заклучок

Кога нашите историчари и книжевни историчари зборуваат за „национален романтизам“, за „екстреман национален занес“, за „колективна национална утопија“, за „грда самоизмама“, за „илузионистичко тврдење“, за „фикс идеи“, како и за „скромни и ограничени интелектуални можности“ и за „наивност и неукост“, а кога сето тоа се однесува на македонските културни дејци од 19 век, очигледно е дека се забораваат неколку мошне суштински факти. Имено, посериозните историски, научни проучувања на античка Македонија и објавите на сериозни историски трудови за таа епоха започнаа со германскиот историчар Јохан Густав Дројзен во четвртата деценија на 19 век, односно во 1833 година. Во времето, на пример, кога Ѓорѓија Пулевски ја пишува својата „Славјанско-македонска општа историја“ (три-четири децении по Дројзен) европската историска наука сè уште талкаше по темниците на античко-македонскиот период. Тие наши „неуки и наивни“ таканаречени „преродбеници“ работеле во време кога македонскиот народ нема своја држава, нема свој стандардизиран јазик, нема образовни и научни институции, во време кога македонскиот национален идентитет бил загрозуван буквално од сите страни и од сите аспекти (етнос, јазик, црква, територија) итн. Сето она што тие го создале и го постигнале во такви тешки услови (или „опстојателства“, како што вели Константин Миладинов) е еднакво на подвиг за восхит и бездруго не заслужуваат таков безмалку омаловажувачки однос, особено во рамките на македонската книжевна историја.

Од трета страна, а во врска со „неуката и наивна“ идеологија на македонистите од 19 век дека Словените, односно Македонците, се староседелци на Балканот, треба да се има на ум фактот дека дури и денес во одредени научно-историски кругови се става под сомнеж историската теза за доселувањето на Словените на Балканскиот Полуостров од зад Карпатите и тоа во бранови во 6, 7 и 8 век по Христа. Односно, наспроти ова, и денес (во 21 век!) се актуелизираат идеите на македонистите од 19 век дека Словените (поточно Македонците) се староседелци на Балканот.⁴ Во тој контекст, се појавуваат и застапници на една трета теза според која денешната македонска нација настанала со симбиоза на етничките и културните идентитети од античко-македонскиот и словенскиот елемент што, се разбира, не е далеку од логиката.

Основниот проблем кај овие три тези е тоа што нивните застапници и поддржувачи најчесто вршат селективно презентирање на историските факти со цел, се разбира, да бидат поубедливи при докажувањето на своите ставови. Тоа несомнено значи дека пред историската наука сè уште постои едно прашање коешто ни до денес не е докрај расчистено и расветлено, па според тоа историјата ќе треба во иднина аргументирано да ги елиминира ваквите дилеми.

Но, како и да е, несомнен е фактот дека македонските културни дејци од 19 век, со сето она што го создале, направиле големи подвизи достојни за почит.

Библиографија:

1. Андоновски Христо (1995). *Јужна Македонија од античките до денешните Македонци*. Скопје: Македонска книга.
2. Донски Александар (2002/2003). *Античко-македонското наследство во денешната македонска нација (прв дел – фолклорни елементи)*. Штип: Центар за културна иницијатива.
3. Конески Блаже (1959). *Кон македонската преродба, Македонските учебници од 19 век*. Скопје: Институт за национална историја.
4. Македонец Атанас (1996). *Претскажувањата на Голем Александар*. Подготовка, предговор и транскрипција Вера Стојчевска–Антиќ. Скопје: Зумпрес.
5. Пенушлиски Кирил (2005). *Митот и фолклорот*. Скопје: Матица македонска.

⁴ Би ги споменале тука, на пример, тезите на Ташко Белчев, Васил Иљов, Лидија Славеска, Ангелина Маркус, Веле Алексоски, Ристо Стефов, Антоније Шкоќлев – Дончо, Славе Николовски – Катин и други.

6. Ристовски Блаже (1995). *Македонија и македонската нација*. Скопје: Детска радост.
7. Сталев Георги (2001). *Историја на македонската книжевност 1800 – 1945, I дел: Македонската литература во 19 век*. Скопје: Институт за македонска литература.
8. Тодоровски Гане (1979). *Веда Словена*. Скопје: Македонска книга.
9. Тодоровски Гане (1990). *Македонската книжевност во XIX век*. Скопје: Наша книга.
10. Тодоровски Томислав (1972). *Спомените на Мажовски*. Скопје: Мисла.

